

2015/11357-112 Ve věci informací a podkladů týkajících se problematiky osob se zdravotním postižením a jejich možnosti uplatnění v zaměstnání

Dotaz:

(ze dne 19. 2. 2015)

Předmět*: Informace o zaměstnatelnosti osob se zdravotním postižením

Text*: ke své diplomové práci na téma „Osoby se zdravotním postižením a jejich možnosti uplatnění v zaměstnání“ bych Vás požádala o informace ohledně této problematiky.

1. Zaměstnávají i státní orgány OZP (osoby se zdravotním postižením)? Ze zjištěných informací spíše plní svoji povinnost jinak, než zaměstnáváním OZP. Je možné, že je to kvůli tomu, že nedostanou příspěvek na APZ (aktivní politika zaměstnanosti) dle § 107 odst. 2 zákona o zaměstnanosti?
2. Jakým způsobem nejvíce plní svou povinnost státní orgány (zda zaměstnáváním OZP u zaměstnavatele, odběrem výrobků a služeb nebo zadáváním zakázek, nebo odvodem do státní kasy, při plnění povinného podílu)?
3. Dá se dle Vašeho názoru vysvětlit, proč neexistuje povinnost, která byla do roku 2011 zakotvená v § 81 odst. 3 zákona o zaměstnanosti, že zaměstnavatelé, kteří jsou organizačními složkami státu nebo jsou zřízeni státem, nemohou plnit povinný podíl odvodem do státního rozpočtu?
4. Kam jdou peníze ze státního odvodu vybrané od zaměstnavatelů pro plnění povinného podílu? Použijí se na podporu zaměstnávání OZP?
5. Existuje statistika, co zaměstnavatelé nejvíce využívají – zda zaměstnávání OZP u zaměstnavatele, odběr výrobků a služeb nebo zadávání zakázek, nebo odvod do státní kasy, při plnění povinného podílu?
6. Nárok na podporu při rekvalifikaci (§ 40 zákona o zaměstnanosti) má jen ten, kdo si ji nechává zprostředkovat úřadem práce. Nechápu, proč nárok na podporu při rekvalifikaci, nemá i ten, kdo si to sám najde dle § 109a zákona o zaměstnanosti. Chápu to správně, že nemá nárok na podporu? Dá se logicky vysvětlit, proč ji nemá?
7. Zajímalo by mě, jestli při rekvalifikaci, kterou si uchazeč nebo zájemce sám zabezpečí dle ustanovení § 109a zákona o zaměstnanosti, lze také poskytnout úhradu prokázaných nutných nákladů, jako je tomu v ustanovení § 109 odst. 1 zákona o zaměstnanosti, kdy je rekvalifikace zajišťována Úřadem práce.

8. Jen u rekvalifikace dle § 109a je částka omezena na 50 000,- Kč po tři po sobě jdoucí roky nebo existuje nějaký finanční strop i u rekvalifikace obecně?
9. Kdo rozhoduje o poskytnutí investičních pobídek? Někde jsem našla, že ministerstvo práce a sociálních věcí a ve druhém komentáři, že ministerstvo průmyslu a obchodu. S kým je uzavírána dohoda o poskytnutí investiční pobídky? Dle § 11a zákona 72/2000 by to mělo být ministerstvo průmyslu a obchodu.
10. Je pravda, že veřejně prospěšné práce jsou využívány hlavně na zvelebování obcí, což jsem četla v komentáři k zákoníku práce, ale na druhou stranu příspěvky nemohou být poskytovány organizačním složkám státu, kdo tedy nejvíce využívá tento institut? Státní orgány ho nemohou nebo mohou využívat?
11. Došlo k poklesu zaměstnávání osob se zdravotním postižením formou společensky účelného místa po novele, která sjednotila délku podávání příspěvku na 12 měsíců pro všechny dle § 113 zákona o zaměstnanosti? Nedošlo ke zhoršení postavení osob se zdravotním postižením, které do té doby měly výhodu 12 měsíců a ostatní osoby jen 6 měsíců, kdy se podával příspěvek.
12. Dají se nějak poskytnout anonymizované údaje, které zpracovává Krajský úřad práce dle § 68 zákona o zaměstnanosti o osobách se zdravotním postižením? Abych si mohla udělat obrázek, kolik OZP se na úřad obrátí a kolik jich je nakonec zaměstnaných?
13. Nástroji na podporu zaměstnávání OZP je pracovní rehabilitace a chráněné pracovní místo, nebo? Zajímalo by mě rozdělení. Nejdříve jsem si myslela, že druhem je i příprava k práci, ale to je spíš druh pracovní rehabilitace. Nakonec se všechny nástroje propojují, že?
14. Jak se provádějí kontroly u zaměstnavatelů, zda plní svůj povinný podíl? Namátkově? Hlásí se dopředu? Proč?
15. Jak často jsou dávány pokuty za nesplnění povinnosti? Existuje statistika pokut?
16. Jsou dle Vašeho názoru dostačující pokuty pro zaměstnavatele za nesplnění povinného odvodu?
17. Jsou kontrolovány i státní orgány? Jakým způsobem nejvíce plní svou povinnost státní orgány (zda zaměstnání OZP u zaměstnavatele, odběrem výrobků a služeb nebo zadáváním zakázek, nebo odvodem do státní kasy, při plnění povinného podílu)?

18. Existuje dle Vašeho názoru v zákoně o zaměstnanosti nějaká nelogičnost, která by měla být zákonodárcem změněna? Co byste v této zákonné úpravě změnil?

19. Myslíte si, že úprava zaměstnávání OZP je dostatečná? Mají OZP dostatečný přístup k zaměstnání?

Děkuji za poskytnutí informací a za pomoc.

S pozdravem

Odpověď ředitelky odboru kabinet ministryně:

Vážená paní,

na základě Vaší žádosti o poskytnutí informace podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“), doručené MPSV dne 19. února 2015, ve věci informací vztahujících se k problematice osob se zdravotním postižením a jejich možnosti uplatnění v zaměstnání sděluji, že část Vašich dotazů neodpovídá podle § 2 odst. 4 zákona svým charakterem zákonu. Přesto odpovídám ve struktuře Vašeho dotazu následující:

1) Zaměstnávají i státní orgány OZP (osoby se zdravotním postižením)? Ze zjištěných informací spíše plní svoji povinnost jinak, než zaměstnáváním OZP. Je možné, že je to kvůli tomu, že nedostanou příspěvek na APZ (aktivní politika zaměstnanosti) dle § 107 odst. 2 zákona o zaměstnanosti?

Z dostupné statistiky za rok 2013 vyplývá (statistika za rok 2014 zatím není k dispozici), že veřejná správa plnila povinný podíl zaměstnávání osob se zdravotním postižením dle § 81 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, nejčastěji formou přímého zaměstnávání osob se zdravotním postižením. Konkrétně:

- formou přímého zaměstnávání za 4 606,34 osob,

- formou odebírání výrobků nebo služeb od zaměstnavatelů s více než 50 % osob se zdravotním postižením za 1 853,79 osob,

- formou odvodu do státního rozpočtu za 863 osob.

2) Jakým způsobem nejvíce plní svou povinnost státní orgány (zda zaměstnáváním OZP u zaměstnavatele, odběrem výrobků a služeb nebo zadáváním zakázek, nebo odvodem do státní kasy, při plnění povinného podílu)?

Viz odpověď na otázku č. 1.

3) Dá se dle Vašeho názoru vysvětlit, proč neexistuje povinnost, která byla do roku 2011 zakotvená v § 81 odst. 3 zákona o zaměstnanosti, že zaměstnavatelé, kteří jsou organizačními složkami státu nebo jsou zřízeni státem, nemohou plnit povinný podíl odvodem do státního rozpočtu?

Od roku 2012 bylo organizačním složkám státu umožněno plnit povinný podíl také odvodem do státního rozpočtu. Důvodem byla skutečnost, že v případě nesplnění povinného podílu je zaměstnavateli ukládána pokuta. Pokud tedy organizační složka státu nesplnila povinný podíl, byla jí uložena pokuta za nesplnění povinného podílu. V obou případech tak byly odváděny finanční prostředky do státního rozpočtu.

4) Kam jdou peníze ze státního odvodu vybrané od zaměstnavatelů pro plnění povinného podílu? Použijí se na podporu zaměstnávání OZP?

Prostředky jsou příjmem státního rozpočtu. Nejsou vyčleněny na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením. Pro takový postup není ani důvod, vzhledem k tomu, že na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením je vynakládáno mnohonásobně více prostředků, než je vybráno na odvodech v rámci plnění povinného podílu.

5) Existuje statistika, co zaměstnavatelé nejvíce využívají – zda zaměstnávání OZP u zaměstnavatele, odběr výrobků a služeb nebo zadávání zakázek, nebo odvod do státní kasy, při plnění povinného podílu?

Za rok 2013 (statistika za rok 2014 zatím není k dispozici) plnili zaměstnavatelé povinný podíl nejvíce formou přímého zaměstnávání, tj. konkrétně za 86 669,27 osob, dále formou odebírání výrobků nebo služeb od zaměstnavatelů s více než 50 % osob se zdravotním postižením, konkrétně za 59 620,41 osob a nejméně bylo plněno odvodem do státního rozpočtu, tj. za 11 806 osob.

6) Nárok na podporu při rekvalifikaci (§ 40 zákona o zaměstnanosti) má jen ten, kdo si ji nechává zprostředkovat úřadem práce. Nechápu, proč nárok na podporu při rekvalifikaci,

nemá i ten, kdo si to sám najde dle § 109a zákona o zaměstnanosti. Chápu to správně, že nemá nárok na podporu? Dá se logicky vysvětlit, proč ji nemá?

O podpoře při rekvalifikaci se rozhoduje z moci úřední a poskytuje se po celou dobu rekvalifikace. Podmínkou pro její přiznání, kromě toho, že se jedná o uchazeče o zaměstnání, je skutečnost, že rekvalifikaci zabezpečuje krajská pobočka Úřadu práce ČR dle § 109 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, a že uchazeč o zaměstnání není ke dni, od něhož má být podpora při rekvalifikaci přiznána, poživatelé starobního důchodu, neboť ten je finančně zabezpečen z jiného systému.

7) Zajímalo by mě, jestli při rekvalifikaci, kterou si uchazeč nebo zájemce sám zabezpečí dle ustanovení § 109a zákona o zaměstnanosti, lze také poskytnout úhradu prokázaných nutných nákladů, jako je tomu v ustanovení § 109 odst. 1 zákona o zaměstnanosti, kdy je rekvalifikace zajišťována Úřadem práce.

V případě této formy rekvalifikace v souladu s ustanovením §109a zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, hradí Úřad práce ČR pouze cenu rekvalifikace (kurzovné). Jiné náklady při této formě rekvalifikace již Úřad práce ČR nehradí.

8) Jen u rekvalifikace dle § 109a je částka omezena na 50 000,- Kč po tři po sobě jdoucí roky nebo existuje nějaký finanční strop i u rekvalifikace obecně?

Omezení finančního limitu se týká pouze rekvalifikací realizovaných dle ustanovení §109a zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. Celková finanční částka, kterou může Úřad práce ČR vynaložit na zvolenou rekvalifikaci jednoho uchazeče o zaměstnání nebo zájemce o zaměstnání, nesmí v období 3 po sobě následujících kalendářních let ode dne prvního nástupu na zvolenou rekvalifikaci přesáhnout částku 50 000 Kč.

9) Kdo rozhoduje o poskytnutí investičních pobídek? Někde jsem našla, že ministerstvo práce a sociálních věcí a ve druhém komentáři, že ministerstvo průmyslu a obchodu. S kým je uzavírána dohoda o poskytnutí investiční pobídky? Dle § 11a zákona 72/2000 by to mělo být ministerstvo průmyslu a obchodu.

Rozhodnutí o příslibu investičních pobídek vydává Ministerstvo průmyslu a obchodu, které před vydáním tohoto rozhodnutí požádá o souhlasné stanovisko Ministerstvo financí, Ministerstvo práce a sociálních věcí a Ministerstvo životního prostředí. Vlastní dohodu o poskytnutí hmotné podpory na vytváření nových pracovních míst a dohodu o poskytnutí hmotné podpory na rekvalifikace a školení uzavírá investor s generálním ředitelstvím Úřadu práce ČR.

10) Je pravda, že veřejně prospěšné práce jsou využívány hlavně na zvelebování obcí, což jsem četla v komentáři k zákoníku práce, ale na druhou stranu příspěvky nemohou být poskytovány organizačním složkám státu, kdo tedy nejvíce využívá tento institut? Státní orgány ho nemohou nebo mohou využívat?

Poskytování příspěvku na vytváření pracovních příležitostí v rámci veřejně prospěšných prací upravuje ustanovení § 112 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Toto ustanovení uvádí, že veřejně prospěšnými pracemi se rozumí časově omezené pracovní příležitosti spočívající zejména v údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací nebo jiných obdobných činnostech ve prospěch obcí nebo ve prospěch státních nebo jiných obecně prospěšných institucí.

Podle ustanovení § 107 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti nelze příspěvky aktivní politiky zaměstnanosti (tj. ani příspěvek na veřejně prospěšné práce) poskytovat organizačním složkám státu a státním příspěvkovým organizacím. Územní samosprávné celky nejsou z poskytování příspěvků aktivní politiky zaměstnanosti vyloučeny.

11) Došlo k poklesu zaměstnávání osob se zdravotním postižením formou společensky účelného místa po novele, která sjednotila délku podávání příspěvku na 12 měsíců pro všechny dle § 113 zákona o zaměstnanosti? Nedošlo ke zhoršení postavení osob se zdravotním postižením, které do té doby měly výhodu 12 měsíců a ostatní osoby jen 6 měsíců, kdy se podával příspěvek.

Ke sjednocení délky poskytování příspěvku na společensky účelná pracovní místa došlo v roce 2012. MPSV nevede statistiku zaměstnaných osob se zdravotním postižením. Vede pouze evidenci uchazečů o zaměstnání osob se zdravotním postižením. V roce 2010 bylo v evidenci Úřadu práce ČR 69 499 osob se zdravotním postižením, v roce 2011 – 63 092, 2012 – 62 038, 2013 – 62 789 a v roce 2014 – 60 849 osob se zdravotním postižením. Vzhledem k tomu, že se od sjednocení délky poskytování příspěvku na společensky účelná

pracovní místa počet uchazečů o zaměstnání se zdravotním postižením snížil, je patrné, že tato skutečnost nezhoršila postavení osob se zdravotním postižením na trhu práce.

12) Dají se nějak poskytnout anonymizované údaje, které zpracovává Krajský úřad práce dle § 68 zákona o zaměstnanosti o osobách se zdravotním postižením? Abych si mohla udělat obrázek, kolik OZP se na úřad obrátí a kolik jich je nakonec zaměstnaných?

Dle ustanovení § 68 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, vede krajská pobočka Úřadu práce ČR evidenci osob se zdravotním postižením, kterým poskytuje služby podle zákona o zaměstnanosti. Jedná se tedy zejména o osoby se zdravotním postižením, kterým Úřad práce ČR zprostředkovává zaměstnání, tj. o uchazeče o zaměstnání. V roce 2014 bylo evidováno 60 849. Dále se jedná o osoby, na které je poskytován příspěvek na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením dle § 78 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. V roce 2014 se jednalo o 36 147 osob se zdravotním postižením. Evidovány jsou také osoby se zdravotním postižením, na které jsou poskytovány příspěvky aktivní politiky zaměstnanosti. V tomto případě se v roce 2014 jednalo o 1 108 osob se zdravotním postižením umístěných na chráněných pracovních místech a o 125 osob, na které byl poskytnut příspěvek na částečnou úhradu provozních nákladů chráněných pracovních míst.

13) Nástroji na podporu zaměstnávání OZP je pracovní rehabilitace a chráněné pracovní místo, nebo? Zajímalo by mě rozdělení. Nejdříve jsem si myslela, že druhem je i příprava k práci, ale to je spíš druh pracovní rehabilitace. Nakonec se všechny nástroje propojují, že?

Příprava k práci je součástí pracovní rehabilitace a jedná se o cílenou činnost směřující k zapracování osoby se zdravotním postižením na vhodné pracovní místo a k získání dovedností a návyků nutných pro výkon zvoleného zaměstnání.

Chráněné pracovní místo je místo, které je již u zaměstnavatele obsazeno osobou se zdravotním postižením (vzniká pracovní poměr). Obvykle je tento nástroj spojený s finanční podporou zaměstnavateli.

14) Jak se provádějí kontroly u zaměstnavatelů, zda plní svůj povinný podíl? Namátkově? Hlásí se dopředu? Proč?

Zaměstnavatelé mají každoroční povinnost hlásit do 15. února plnění povinného podílu zaměstnávání osob se zdravotním postižením za předcházející rok, včetně způsobu plnění (zaměstnávání, tzv. „náhradní plnění“, odvod do státního rozpočtu). Tuto povinnost si zaměstnavatelé plní vůči Úřadu práce ČR. Úřad práce ČR jednotlivá hlášení hodnotí a nesplní-li zaměstnavatel svou povinnost, stanoví mu krajská pobočka Úřadu práce ČR povinnost poukázat odvod do státního rozpočtu rozhodnutím podle daňového řádu. V případě, že zaměstnavatel svou oznamovací povinnost nesplnil nebo je z něho patrné, že nesplnil svou povinnost nebo její část, předává Úřad práce ČR podnět ke kontrole na Státní úřad inspekce práce.

15) Jak často jsou dávány pokuty za nesplnění povinností? Existuje statistika pokut?

Z aktuální statistiky za rok 2013 vyplývá, že v souvislosti se zjištěnými nedostatky v rámci plnění povinného podílu (za rok 2013) bylo uloženo 163 pokut v celkové výši 2 765 000 Kč.

16) Jsou dle Vašeho názoru dostačující pokuty pro zaměstnavatele za nesplnění povinného odvodu?

Na tuto otázku nelze jednoznačně odpovědět. Pro každý zaměstnavatelský subjekt může být motivační jiná výše pokuty.

17) Jsou kontrolovány i státní orgány? Jakým způsobem nejvíce plní svou povinnost státní orgány (zda zaměstnání OZP u zaměstnavatele, odběrem výrobků a služeb nebo zadáváním zakázek, nebo odvodem do státní kasy, při plnění povinného podílu)?

Viz odpověď na otázku č. 1.

18) Existuje dle Vašeho názoru v zákoně o zaměstnanosti nějaká nelogičnost, která by měla být zákonodárcem změněna? Co byste v této zákonné úpravě změnil?

Ne.

19) Myslíte si, že úprava zaměstnávání OZP je dostatečná? Mají OZP dostatečný přístup k zaměstnání?

Přístup osob se zdravotním postižením k zaměstnání je ztížen vzhledem k relativnímu přebytku pracovní síly a vzhledem k menší konkurenceschopnosti. Proto je podpoře zaměstnávání této cílové skupiny věnována zvýšená pozornost a na tuto cílovou skupinu se zaměřuje řada nástrojů a opatření politiky zaměstnanosti – viz část třetí zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Pro úplnost dodáváme, že v roce 2014 bylo na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením vynaloženo 4 107 590 563 Kč.

S pozdravem